1939 ий
21
АПРЕЛЬ
№ 34 (533)
Акше 5 ыр.

9-ше ИИ ЛЕКТЕШ

Чыла эллясе пролетарий-шамыч, ушныза!

Ӱрвезе коммунист

ВЛКСМ Маробком ден горком орган

Комсомол--большевистский партийын активный помощникше

Ленинско-Сталинский комсомолым большевистский партий воспитатлен да воспитатла. Большевистский партий мемнан молодежым лӱдде овчыко каяш, чыла велым да вӧсым сеҥаш тувыкта. Большевистский партийын, лично Сталин йолташын вуйлатымышт да полшымышт дене Ленинско-Сталинский комсомол тудым партий деч ойраш тӧчышӧ калык тушман-шамычым разгромитлен, калык тушман-шамыч ваштареш кучедалмашеш калитлалтын, шке рядшым эше утларак пеҥгыдемден да Ленин—Сталин партийын Центральный Комитетше йыр адакат чот сплотитлен.

ВЛКСМ социалистический родинам аралымаштат, коммунистический обществым ыштымаштат, советский элын тӱрлӧ отрасльжылан кадр-шамычым ямдылымаштат шагал огыл заслугым иметла.

Мемнан Марийский республикыште гына комсомолец-шамыч кокла гыч тракторист - комбайнерлан 600 утла еҥ, учительлан 1310 еҥ, государственный тӱрлӧ учреждениылаште 4000 еҥ пашам ыштат. ВУЗ ден средний школлаште 3000 комсомолец наре тунемеш. Большевистский партий да Советский правительство комсомоллан пеш кугу доверийым оказыватленыт. Марийский республикысе молодежын эн сай представительышт Толстова, Сергеева, Богданов, Орехов, Тореев йолташ-шамыч СССР Верховный Советыш депутатлан сайлалтыныт. Шуко комсомол-шамычым РСФСР ден Марийский АССР Верховный Совет-шамычын депутатыштлан сайлыме.

Большевистский партий комсомоллан адакат кугу доверийым оказатлен. Тидым ВКП(б) XVIII с'ездын принниматлыме уставыште „Партий ден комсомол" раздел пеш раш ончыкта.

ВКП(б)-ын XVIII с'ездше комсомол ончылан у кугу задача-шамычым шынден. Тиде задачым шуктымаш комсомолын чыла пашаштыжат круто савырнымашым требоватла. В. И. Ленин эше 1920 ийыштак, РКСМ-ын III-шо с'ездыштыже тыге ойлен: „Коммунистический молодежын союзшо коммунистический самырык поколенийын союзшо улмо шке званийжым тунам гына оправдатла, если тудо шке учениижын, воспитанийжын, образованийжын кажне ошкылжым пӱтынь шемер - шамычын общий кредалмашыштышт участвоватлымыже дене кылдаш тӱҥалеш".

„Предприятий, колхоз, совхоз, учреждений-шамычын пашаштышт ситыдымаш-шамычым корандымаште да вуныла пашам саемдымаште, социалистический соревнований ден ударничествым организоватлымаште, массовый кампаний-шамычым эртарымаште да тулеч молыштат кӱлеш полышым пумо задача-шамыч дене кылдалтше чыла вопросым обсуждатлымаште да соответствующий парторганизаций-шамыч ончылан шындымаште комсомольский организаций-шамыч кумда инициативын праважым иметлат" (ВКП(б) устав гыч).

Тиде Ленинско—Сталинский комсомолым предприятийлаште, колхозлаште ситыдымаш - шамычым пытарышаш верч серьезно кучедалаш обязатла. Колхоз правленийыште, сельсоветыште, фабрикыште, заводышто, советский ден хозяйственный пашан моло участкылаштыжат комсомолецлан активный государственный деятель лияшыже кӱлеш.

Партийын решенийжым реализоватлымаште комсомолын рольжо да ответственностьшо эше кӱшкӧ кӱза. Сандене комсомольский руководитель-шамыч производственный вопрос-шамычым комсомолын чыла пашажым умбакыжат саемдыме дене, молодежын коммунистический мировоззренийжым воспитатлыме дене, ВЛКСМ рядыш молодежын сай ужашыжым вовлекатлыме дене моштен сочетатлаш обязан улыт.

Большевистский партийын XVIII с'ездше Кумышо Сталинский Пятилетний планым утвердитлен, партийын организационный построенийышкыже измененийым пуртен. Партийын XVIII с'ездшын принниматлыме уставыштыже „Партий ден комсомол" раздел Ленинско-Сталинский комсомолым нигунам лийдыме кӱкшытыш нӧлталын, чыла государственный пашаште тудын активный помощникше улмо рольжым определитлен.

Большевистский партийын да Сталин йолташын вуйлатымышт дене Ленинско-Сталинский комсомол Кумышо Сталинский Пятилетний планым шуктышаш верч, элын поянлыкшым да куатшым кугемдышаш верч, коммунизмын тичмашын сеҥымашыже верч уло вийже дене кучедалаш тӱҥалеш.

„У кече" колхозышто (Сернурский район) колхозник-шамыч коклаште ВКП(б) XVIII с'ездын материалже-шамычым умылтарымашым кумдан организоватлыме. Снимкыште: колхозник Семенов Павел Прокофьевич Сталин йолташын докладшым лудеш.

ЧУЛКОВ САЙ УМЫЛТАРА

Агитатор И. П. Чулков йолташ „Кӱшвур" колхозысо колхозник-шамычлан ВКП(б) XVIII с'ездыште Сталин йолташын ыштыме докладшым да Андреев йолташын речьшым келгын умылтара. Тыгак колхоз пеленсе комсомольский организацият с'езд материалым колхозник-шамыч коклаште умылтарен шогаш комсомолец-шамычым ойырен.

Ив. Черняков.
Йошкар-Ола район.

КОЛХОЗ-ШАМЫЧ СОРЕВНОВАТЛАТ

Руя-Сола ял совет кӧргысӧ колхозлаште (Роҥго район) Кумышо Сталинский Пятилетка лӱмеш социалистический соревнований кумдан шарлен. Колхоз-шамыч соцсоревнованийыш ушнен ваш-ваш соцдоговорым ыштеныт. Шошо ага пашам кӱчык жапыште пытараш шке ӱмбакышт обязательствым налыныт.

Кызыт чыла колхоз шошо агалан ямдылалт шуыныт. „Первый март" да моло колхозат урлыкаш пырчым ситышын сортироватлен оптеныт. Ялозанлык машина-шамыч чыла ремонтироватлыме. Тыгак вурышко терысым лукмо да кайык терыс ден ломыжым ситышын ямдылыме.

В. М. Семенов.

Учитель-шамыч колхозник-шамыч коклаште

Марий-Сола неполный средний школысо учительский коллектив (Сернурский район) с'езд материал изучатлымашым сайын организоватлен. Учитель-шамыч колхозыш лектын колхозник-шамыч коклаште Сталин, Молотов, Жданов йолташ - шамычын докладыштым да моло йолташ-шамычын речьыштым умылтарен шогат. Теве учитель Волков йолташ „У ер" колхозышто да Чемеков йолташ „У памаш ял" колхозышто с'езд материал дене беседым эртарат.

Вайшев.

Нормым утыж дене темат

Кугу-Какшан сплавконторын Аргамачеcкий участкыштыже шоло грузитлымаште „Шытыше" колхозын колхозникше-шамыч пашам ыштат. Нунын бригадыштыт чылаже 7 еҥ шотлалтеш. Бригадирлан Путников йолташым ойыреныт. Тиде бригада кечаш паша нормым 150—170 процент марте тема. Теве грузитлымаште кажне еҥ 7 кубометр олмеш, 10—12 кубометрым грузитла.

Шолым грузитлен пытарымеке нуно сплав пашаш куснат.

М. Соколов.

СОВЕТСКИЙ СОЮЗЫШТО

Первый Майлан ямдылалтмаш

ДНЕПРОПЕТРОВСК. I Майлан Днепропетровскысо пашазе-стахановец да интеллигенций еш-шамыч лу дене у благоустроенный квартир - шамычым налыт. Искусство пашаеҥ-шамычлан 20 квартиран пӧртым да металлургический заводысо шемер-шамычлан 38 квартиран пӧртым ыштыме. Тиддеч посна Горький лӱмеш центральный площадеш 14 квартир гыч надстройка ыштен шукталтеш.

ВЛАДИВОСТОК. Тихоокеанский флотын частьлаштыже 1 Майлан ямдылалтмаш виян кая. №-ский подводный лодка соединенийыште социалистический соревнованийын первый периодшын итогшо проверятлалтеш. Краснофлотский самодеятельный коллектив-шамыч праздничный репертуарым ямдылат. Мурымаш, репетиций, модмаш эрталтеш. Ик частьын клубыштыжо краснофлотец Афонин йолташын вуйлатымыже почеш драматический кружок „На границе" пьесым ямдыла.

(„Правда" гыч).

СССР Верховный Совет Президиумын Председательже М. И. Калинин йолташын Америка Соединенный Штатше-шамычын президентше господин Франклин Рузвельтлан телеграммыже

Господин президент,

Германия ден Италия правительство - шамычлан Тыйын благородный призыв дене обратитлалтмет шотышто Тыланет уло шӱм дене поздравитлыме ден пырля келге сочувствийым выразитлаш приятный долглан шотлем. Всеобщий мирым аралымаште Тыйын инициативет искренно заинтересованный Советский Социалистический Союзын калыкшын шӱмыштышт эн шокшо откликым муэш манын ӱшанен кертат. Калинин.

1939 ий 16 апрель.

Всесоюзный шахматный чемпионат

Всесоюзный шахматный чемпионатын первый турыштыжо гроссмейстер Левенфиш Погребысскийлан да Панов Бондаревскийлан модын колтеныт. Лисицын—Чеховер да Ботвинник—Юдович партий-шамыч вичья дене пытеныт. Моло партий-шамычым отложитлыме.

Украинын колхозлаштыже В. И. Ленинлан памятник-шамыч

Украинын ятыр колхозлаже Первый Май кечылаште Владимир Ильич Ленинлан памятникым почыт.

Памятник-шамычым Павловка (Днепропетровский область), Комышна (Полтавский область) да моло селаште почыт. Владимир Ильичын скульптуржо тугак Шполянский район Ильич лӱмеш колхозышто установитлалтеш.

Колхозный пасулаште

ОМСКИЙ ОБЛАСТЬ. Областьын Любинский, Кагановичевский, Одесский, Москаленский, Азовский да моло районысо колхозлаште предпосевной паша тӱҥалын. Борисовский зерносовхозышто азым уже 700 гектарым тыршалыме. Тракторист-шамычым шокшо да уютный вагончик-шамычеш разместитлыме. Агитатор-шамыч XVIII партс'ездын решенийже-шамыч нерген беседым да коллективный газета лудмашым эртарат.

КРАСНОДАРСКИЙ КРАЙ. „Красноярский районысо колхоз-шамыч сахарный свеклам ӱдаш тӱҥалыныт. „Власть советов" колхоз гыч Назарова ден Успенко йолташ-шамычын кӱкшӧ урожай верч кучедалше звена-шамыч шке коклаштышт талын соревноватлат, паша нормым 215—220 процент марте темат. Звена-шамычын руководительышт Амелина ден Кривенко йолташ-шамыч рекордный выработкым пуат. Нуно кечаш заданийым 330 процентлан темат. („Правда" гыч).

66

КОМСОМОЛЬСКИЙ ОРГАНИЗАЦИЙНА КУШКЕШ

Виловатовский неполный средний школа пелене комсомольский организацийым (Еласовский район) 1937 ийыште 5 еҥ дене организоватлыме ыле. 1938 ийыште комитет секретарьлан комсомольский билетдыме проходимец, растратчик Иванов шоген. Тудо комсомольский пашам тӱрлӧ семын тормозитлаш тӧчен.

Кызытсе жапыште комсомольский организаций ВЛКСМ ЦК IV ден VII пленум-шамычын решенийыштым илышыш пуртен толмо дене шке радамжым тушман-шамыч деч эрыктен. Тушман кашакым— Сорокин ден Богдановым комсомол радам гыч лукмо. Тидын деч пырля несоюзный молодежь коклаште массовый пашам ятыр саемдыме. Сандене тачекечылан комсомольский организаций 53 еҥ марте кушкын, нунын кокла гыч учитель ден ученик отличник-шамыч улыт. Теве учитель-комсомолец С. П. Алатов шкенжын классыштыже успеваемостьым 100 процентлан добитлен, Г. Н. Крылов ден Ф. А. Кедров да молат неуспевающий - шамычым ликвидироватленыт. Ученик-комсомолец - шамыч З. Юанаева, А. Саватеев, Микряков да молат предс'ездовский соревнованийыште налме обязательствыштым честь дене шуктеныт, кызыт „хорошо" да „отлично" гына тунемыт.

Комсомолец-шамыч колхозник-шамыч коклаште XVIII партс'ездын решенийже-шамычым, Сталин, Молотов, Жданов йолташ-шамычын докладыштым да речь-шамычым умландарат.

Тыгак комсомолец-шамыч комсомольский документ заменылан ямдылалтмаште активно участвоватлат. Заменым сайын ямдылалтын вашлийына.

Н. С. СУВОРОВ,
Виловатовский НСШ пеленсе комсомольский организацийын секретарьже.

ПОЛИТИКО-ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПАША ВИЯН ЫШТАЛТЕШ

Чирке неполный средний школа пелен (Пектубаево район) у тунемме ий тӱҥалтышыште 15 комсомолец дене комсомольский организацийым организоватлыме ыле. Несоюзный молодежь коклаште массово-воспитательный пашам ыштыме дене кызыт организаций 33 комсомолец марте кушкын.

Комсомольский организаций школышто политико-воспитательный пашам талын ышта. Комсомолец-шамыч ученик-шамыч коклаште партий ден правительствын решенийыштым умылтарат, международный положений дене увер-шамычым газета гыч лудыт. Кызыт XVIII партс'ездын материалжым изучатлат.

Тидын ден пырля комсомолец-шамыч ВКП(б) историйым самостоятельно тунемыт. Тыгак комсомолец-шамыч тунемме качество верч тыршат. Посна комсомолец-шамыч Москвин, Феодоров да молат эре сай отметка дене тунемыт.

А. ФРОЛОВ.

Тунеммын качествыже верч

Великопольский средний школышто кокымшо чырыкыште комсомолец-шамыч кокла гыч 2,4 проц. начар тунемше ыле. Тиде вопрос дене кумышо чырыкыште комсомольский комитет серьезно заниматлен. Начар тунемше посна комсомолец - шамычын самоотчетыштым колыштмо да кӱлеш практический полышым пуымо.

Теве Захаров, Овчинникова, Царегородцева кокымшо чырыкыште 4 предмет ден начар тунемыныт. Сай тунемше комсомолец-шамыч нунылан практический полышым пуэныт. Кызыт нуно чыла предмет денат сай тунемыт. Комсомольский организацийын тунеммын качествыже верч тыршымыж дене школышто комсомолец-шамыч коклаште начар отметкым 0,1 процент марте шагалемдыме.

А. Герасимов.

Комсомолыш пурат

„Марий вий" колхозышто (Шернур район) комсомольский организоватлыме годым 6 комсомолец гына ыле. Несоюзный молодежь коклаште политмассовый пашам ыштыме дене, тиде кечылаште 8 еҥым комсомолыш пуртымо.

Шабыков.

* *

Тыгак Морко педучилищыште тиде кечылаште комсомол членыш 5 тунемшым пуртымо.

А. Кочкарев.

Шукерте огыл Йошкар-Оласе первомайский трибуным оформитлыме шотышто оласе художник-шамычын эскизыштым комиссий ончен. Комиссий самырык художник-комсомолец Гаврилов йолташын эскизшым принимайтлен. Снимкыште: Гаврилов йолташ эскизшым ямдылыме годым. Фото М. Чуршуковын.

НАЛМЕ ОБЯЗАТЕЛЬСТВЫМ ЧЕСТНО ШУКТЫМАН

Производство деч отрыватлыде ӱдрамаш трактористка-шамычым ямдылыме шотышто Марийский Наркомзем ВЛКСМ ЦК-н, СССР Наркомзем ден Наркомсовхозын постановленийыштым дене келшышын практический мероприятий-шамычым составитлен. Наркомземын кадр-шамычым ямдылыше секторжо республика мучко 600 ӱдрамаш трактористкам ямдылен шукташ планым ыштен.

Тиде секторын вуйлатышыже Толматов йолташ тыге ойла: трактористка-шамычым ямдылыме вопрос дене кажне МТС-лан практический указанийым пумо. Нуно трактористка-шамычын тӱҥ шотышто прицепщица-шамыч кокла гыч ямдылышаш улыт. Тракторный техника тунеммашым пасу пашалан тӱҥалме первый кече гычак организоватлат. Кажне тракторист да бригадир трактористкалан тунемше ӱдрамаш-шамыч дене кечыште 2 час деч шагал огыл заниматлышаш улыт. Тидланже МТС директор-шамыч шкеныштын верысе условийлан келшышын учебный планым ыштат. Тыге 1 ноябрь марте 600 ӱдрамаш трактористка-шамычым ямдылен шуктына да нуно государственный задачым сеҥымаш дене эртышаш улыт.

Кызыт республикыште кажне МТС шкеныштын верысе условийым шотыш налын конкретный обязательствым налыныт. Нуно шке умленыт, ӱдрамаш-шамычым трактористкалан ямдылымаш моткоч кугу почетный паша. Сандене комсомольский пашаеҥ-шамычланат земельный орган-шамычлан чарныде полшен шогышаш кӱлеш.

П. А.

Комсомолышто партийный пропагандым шындыме нерген

ВКП(б) ЦК-н да ВЛКСМ ЦК-н пропаганда нерген постановленийышт комсомолышто большевистский пропагандым организоватлашлан кумда программым пуэныт.

Комсомолышто партийный пропагандым перестроитлымашым ВЛКСМ горком, райкомол-шамыч пропаганда нерген Сталинский решенийым изучатлыме дене тӱҥалыныт. Тений январь тылзыште райкомол-шамыч комсомольский активын совещанийыштым эртарышт. Пропаганда нерген постановленийым 1213 первичный организацийлаште изучатленыт. Постановленийым изучатлымек актив, интеллигенций ВКП(б) историйым самостоятельно тунеммашке куснeныт. Мемнан республикыште партий историйым 8734 комсомолец самостоятельно тунемеш. Нунын кокла гыч шукыжо марксистско-ленинский теорийым изучатлымаште, большевизм денe овладеватлымаште личный примерым ончыктат. Теве Марбумкомбинат пелене ФЗУ-ышто директорын помощникше комсомолец Опарин йолташ ВКП(б) ЦК-н пропаганда нерген постановленийым изучатлымек, „ВКП(б) историй краткий курсым" пӱтынек лудын лектын, вара самостоятельно тунемаш пижын. Кызыт 5 главам изучатлен. Кажне глава дене В. И. Ленинын произведений-шамычым прорабатыватлен да конспектироватлен. Опарин йолташ общественный пашашке кугу участийым приниматла.

Сотнурский районыштат южо комсомолец - шамыч ВКП(б) историйым самостоятельно сайын тунемыт, теве Бочкарев (средний школа), Тимофеев (Лягушкинский НСШ), Юринский районышто — Барабанов— „Красное Знамя" колхоз пеленсе КСМ организацийын секретарьже да молат.

Комсомольский организацийлаште докладым, лекцийым шындаш запрос кугу, но тиде паша ВЛКСМ РК ден ОК могырым ситыдымын ышталтеш. ВЛКСМ Обкомын, горкомын, райкомын руководящий пашаеҥшт первичный организацийлаште теоретический тема дене докладым ышкак шындышаш улыт, но але марте практикыште тидым ме огына эртаре.

Руководящий пашаеҥ-шамыч ВКП(б) историйым шке ондак шке изучатлышаш улыт, но посна райком-шамыч актив коклаште тунеммашым але марте ситыдымын организоватлат. Теве Сотнурский райкомышто южо секретарь-шамыч „ВКП(б) историй краткий курсым" лудыт гына, но изучатлаш пижын огытыл. Угыч сайлыме секретарь - шамычлан, мутлан, Тойкиновалан (райздрав), Гурьяновлан (Литвинов лӱмеш колхоз), Михайловалан (Жданов лӱмеш колхоз) советым пуыман, кузе ВКП(б) историйым изучатлаш, конспектым составитлаш, но пропаганда ден агитаций отдел вуйлатышыште Иванов йолташ тиде паша дене шагал интересоватла.

ВЛКСМ РК южо пашаеҥже-шамыч ВКП(б) историйым келгын тунемме олмеш, речьым ойлат, а шкеже начар изучатлат.

Теве Ронгинский райкомол пропаганда ден агитаций отделын вуйлатышыже Рыбаков йолташ ВКП(б) историйым кок главам гына лудын, записьым ыштен огыл, художественный литературым огеш луд.

Куженерский райкомол пропаганда ден агитаций отделын вуйлатышыже Яндулин йолташ шке шинчымашыжым нӧлтымӧ шотышто йӧршеш ситыдымын пашам ышта.

Но ВКП(б) историйым сайын изучатлыше-шамычат ятыр улыт. Теве Сернурский райкомол пропаганда ден агитаций отдел вуйлатыше Гужавин йолташ 3 главам изучатлен, Ленинын—Сталинын произведений-шамычым изучатла, художественный литературым систематически лудеш, консультантлан пашам ышта. XVIII с'езд материалым изучатлымашым Сернурский райкомол удан огыл организоватлен. С'ездын итогшо нерген 43 комсомольский организацийлаште докладым эртарыме. 38 комсомолец чтецлан, беседчиклан, агитаторлан ышта.

Пропагандым перестроитлыме ден пырля кружок-шамычым сократилыме. Ондак мемнан 163 кружок ыле, но пропагандист кокла гыч южыжо кӱлеш гай квалификациян огытыл ыле. Ынде 96 кружок, пропагандист шамыч утверждатлыме улыт. Кружоклаште 2226 комсомолец тунемыт. Но ВЛКСМ Обком да райком-шамыч кружок-шамычын пашаштым але изучатлен огытыл але изучатлат, тиде мемнан ситыдымаш.

Политграмотым 1115 комсомолец самостоятельно тунемыт. Нине комсомолец-шамыч шукыжым колхозный организацийла гыч, образований шотышто 5—7 класс гыч улыт. Нине йолташ-шамычлан кугу полышым пуман, лекцийым, методический беседым да тулеч молым организоватлыман.

П. Желонкин.

ЛИТЕРАТУРНЫЙ СТРАНИЦА

ШОШО, У КУАНЫМ КОНДЕНАТ

Ший йоллажым йыр шаралын,
Кава тӱрым сылнештарен,
Йошкар солыкшым рӱзалын
Шошо тольо йывыртен.
Шыргыж-шыргыж йолташ семын,
Мемнан пӧртыш пуреват.
Шӱмеш пижше таҥем семын
Пешак шокшын ӧндалнат.
Сылне шошо кажне кечын,
Авам семын вученам.
Тувыр мелын эрак лектын
Тыйын толметым онченам.
Кече йолжым йыр шаралын,
Ерже шийла йылгыжеш.
А кава гын, чот сылнештын,
Пуртыс угыч пеледеш.
Чукен-модын кайык-шамыч,
Кӱзат кӱшкӧ шош(о) эрден.
У сем мурым луктын шӱм гыч
Эх, мурат вет йывыртен.
Кажнын шӱм гыч пӱмаш вӱдла,
Лектын муро йоҥгалтеш.
Пасунаже йыр сылнештын
Эр годсекак лӱшкалтеш.
Анушем гын, туаем толын,
Тачe лекте нур пашаш.
Трактор рульым вик кучалын,
Шӧртньӧ шурным сай ӱдаш.
Шошо тые у куаным
Моткоч шуко конденат.
Мемнан капыш угыч вӱрым
Адак шуко колтенат.

А. ИВАНОВ.

Йошкар-Ола, 1939 ий апрель.

Колхозный муро-шамыч

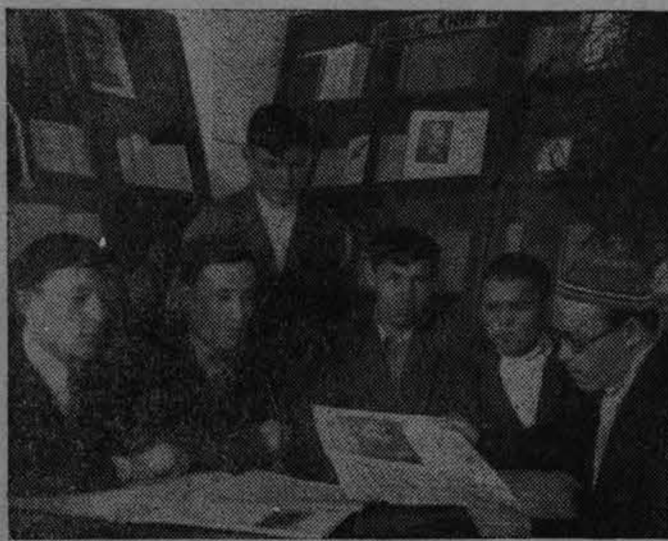
Кечывал кече окнаш пура,
Патефон йӱкшӧ шергылтеш.
Йолташем мура куанен
У пӧлекым налмыж ден.

Йӱмем шуэш вӱдлан каем,
Ломбо пеледыш кокла гыч.
Ужмем шуэш письмам колтем,
Тӱшка колхозын ешыже гыч.

Москва ола, кугу ола.
Шуко уло тушто калык
Великий вождь Москваште ила
Темын лӱмжӧ ден поянлык.

Поген В. ИВАНОВ.

У-Торъял район.

Йошкар-Ола марпединститутын литературный факультетысе студент-шамыч „Марий Коммун" газетыште лекше литературный страницым обсуждатлат. Снимкыште (шола гыч пурлашкыла): Антонов Ивук, Изир Эван, Ярыгин А. Ф., Рожкин Васлий, Чалай Васлий, Макс Майн.

Фото М. Чуршуковын.

ПИАЛАН СОВЕТ КАЛЫК

Эл ӱмбалне чевер, шокшо Сталин кече,
Шӧртньӧ йолжым шуэн шӱртыла йыр-ваш.
Пеҥгыдемын тӱзланалтше сай элнаже
Тӱнямбалне йолга мӱндӱркӧ тораш.

Мемнан уло героизм да усталык
Вӱд йӱмалне, мланде ӱмбалне, каваштат.
Элем мучко пиаланган совет калык,
Шулдыраҥын, Сталин кечым саламлат.

Илыш сай да веселанге. Мемнан элым
Сеҥен огыл, сеҥен ок керт нигӧат.
Палена ме фашизмын сӧсна пӱйжым
Орымыж ден йомдара чылт вуйжымат.

Изир Эван.

СЫЛНЕ ШОШО ТЫШ ТОЛЫН

Кӱ полатын пырд ыжеш
Ош афишым сакален—
Шӧртньӧ кече ший йолеш
Шошо толмым возгален:
Сылне шошо тыш толеш,
Ужар сывыным чикта.
Мланде капшым тӱзалеш,
Ӱдыр оҥ гай оварта.
Сылне шошо тыш толеш,
Сай вашлийза ты унам!

Тӱрлӧ чесым лыҥ йодеш:
Урлык,
плуг,
машиням.
Ваш ончалше кечылан
Ме вашмутым пуэна:
Ялде улына чылан—
Тудымак вет вучена!

М. БОЛЬШАКОВ.

12 март 1939 ий.

ЭЛЕМ ОНЧАЛАМ ДА ШӰМЕМ КУАНА

Элем ончалам да шӱмем куана,
Советский калык пеш дружнын ила.
Йыр-ваш у геройство кечын шочеш,
Элем кажне кечын пеледын толеш.
Элем ончалам да, а ончыло корно
Волгалтын шуйна пеш умбак.
Кая тиде корно, вӱда тиде корно—
Элем коммунизмыш викак.
Элем ончалам да чыла мый ужам:
Пеледше колхозым, пеледше олам.
Ужам мый шемерын эн мудрый вождьшым,
Кӧ сеҥымашыш кондыш элнам.
У мурым советский калык воза,
Шкенжын куанжым мурен ончыкта.
Йӧратыме элын йӧратыме вождьшылан—
Сталинлан мурым мура.
Если фашизм адак керылтеш,
Пура гын мемнан мландышкына,
Советский пограничный меҥгеш,
Шелеш тудын шакше саҥга.
Элем сеҥымашке Сталин вӱда,
Шемерын эн шерге ача.
Элем ончалам да шӱмем куана,
Могае пеш ямле элна!

С. А. ВИШНЕВСКИЙ.

Йошкар-Ола, 1939 ий апрель.

Колхозный муро-шамыч

Эрден кынелын пакчаш лектым,
Тӱрлӧ кайык мур шергылтеш.
Тӱрлӧ-тӱрлӧ кайык муралта
Тунам чоҥлан пеш весела.

Кайык-шамыч муралтат,
Сай кечылан йывыртен.
Меже сайын илена
Колхоз илышлан куанен.

Кӱкшӧ-кӱкшӧ пыл лонгаште,
Самолетшо чоҥешта.
Пограничник йолташемже
Куандарен серышым колта.

Мемнан колхоз имньынаже
Икте-весышт деч куатлырак,
Кӱжгӧ шӱян, йылгыжше пунан,
Иолыштым модыктен вел шогат.

Тау ачи-авилан
Мемнам ончен куштымыштлан.
Тау Сталин йолташлан
У законым пумыжлан.

Поген БЕРДНИКОВ В. М.

ВОЗАШ ТӰҤАЛШЕ ПОЭТ-ШАМЫЧ НЕРГЕН

„Рвезе Коммунист" газетын редакцийышкыже возаш тӱҥалше поэт-шамычын почеламутышт кечеeда пурат.

Мутат уке, темым нуно моткоч сайым налыт, шкенышт почеламутышто социалистический эпохын сеҥымашыже-шамычым, патриотический чувствыштым, ялысе илышын уэммыжым, колхозышто ыштыше стахановец-шамычым, передовой еҥ-шамычым, колхозын улан илышыжым сылне мут ден ончыктынешт. Шкенышт почеламутышто коммунистический партийлан, тӱнямбалсе чыла шемерын вождьшылан—Сталин йолташлан ӱшанле, преданный улмыштым, йӧратымыштым шокшо мут ден выражатлынешт.

Но сӱжетым илыш гыч налме ден социализм эпохым ончыкташ желаний, моткоч чапле шонымаш да чувство але тӱҥалтыш гына. Вет тыгай желаний, шонымаш, чувство кажне патриотын, кажне шемерын шӱмыштыжӧ ила. А тудым пӱсӧ мут дене образно каласен моштышо, сылне сӱрет семын передаватлыше, лудшын шӱмкылжым таратен коммунизм ыштымашке ӱжшӧ—теве кӧ поэт.

Возаш тӱҥалше поэт-шамычын тӱҥ ситыдымаш—шкенышт чувствым, шонымыштым, желанийыштым ончыктен моштыдымаш. Молан? А теве молан. Нуно возымын техникажым огыт пале, почеламутын могай лийшашыже нерген огыт ш о н а л т е, почеламутым определенный форма ден возаш кӱлмым огыт акле.

Теве примерлан, Атнакаев йолташын „Хасан ерысе герой" почеламутшо гыч—

„Границе велыш винтовкым
кучен шогальым
Хасан ер воктене мый тунам".

Чынак, тиде ни проза, ни почеламут. Мемнан шонымаште, тыге возымо деч проза ден возаш гын утларак сай лиеш. Тыгай примерым шуко кондаш лиеш, но кызыт тиде примерат сита.

Возаш тӱҥалше поэт-шамыч художественный прием-шамычым кучылтын огыт мошто, санденак нунын почеламутышт образность деч посна, фактым, событийым ӱмбачын гына ончыктышо улыт.

Теве Ямбулатов йолташын почеламутшо гыч—

„Ынде улыт мемнанат,
Совет герой летчикнат.
Чоткыдемын границынат
Огыт пуро агрессорат".

Йылме шотышто, конечно, пеш козыра, но кызыт ме тидым огына ойло. Сылнылык шотышто каласаш гын, вет тиде мут-шамычым гына иктыш погымо. Герой-летчик шамыч нерген „мемнан улыт" манме йӧршеш ок сите. Хасан ер дене героически кредалше боец-шамычым, Сталин лӱм дене родина верч атакыш лӱдде да мужественно каймышт нерген образно каласаш кӱлеш ыле.

Але Степанов йолташын тыгай мурыжым ончалына:

„Ужар олык куэ вуй кудыр
Уло мотор колхозем
Уло мотор колхозна
Уло стахановец йолташем".

Степанов йолташ колхоз нерген, колхозышто сай илышым, пашан сай каймыжым ончыктынеже, но „мотор колхоз" манме але йӧршеш ситыдыме; чынак, Степанов йолташын мурыштыжо колхозын чын могай улмыжо, колхозник-шамычын улан да весела илышышт ок кой.

Белов йолташ „Сталин тул икшыве улына!" почеламутыштыжо мемнан великий вождь Сталин нерген, тудын заботыжо нерген каласаш шовен, но адакат кӱлеш семын ончыктен кертын огыл.

Конечно, возаш тӱҥалше поэт-шамычын удачный выражений-шамычат шуко уло.

Теве Дубинин В. йолташын „Шочмо эл" почеламутшо гыч—

„Сталинын мутшо чылам
куандарен,
Шочмо элыш тольо шарлен
кече йолла
Эр юалге южла ласкан да
кумдан
Пеледалте ола да колхозный
ялла".

Тиде чаплын каласыме, тыгай выражений кеч кӧланат келша, шӱмышкӧ логалеш.

Ӱдыр-шамыч кокла гыч почеламутым Евсеева возен шога. Каласаш кӱлеш, Евсеева йолташ ончыкыжат возаш тӱҥалеш гын поэтесса лийын керташлык. Тудын почеламутыштыжо образность ятыр вере уло. Примерлан—

„Сорла гай вичкыжем
Шияҥше тылзе...
Шӧртньӧ тӱс ден
Природым тӱрла..."

Возаш тӱҥалше поэт-шамыч гыч молынымат тыгай строка-шамычым я т ы р муаш лиеш. Нунылан полыш гына кӱлеш, но але марте полыш йӧршеш уке ыле манаш лиеш.

Вес м о г ы р ы м возаш тӱҥалше-шамычлан шкеныштат полышым гына вучен киймe ок кӱл. Нунын ончылно кугу паша шога—тунемаш. Илышым чыла могырымат чын ончыкташлан, илышым келгын умлашлан эн ончычак большевик-шамыч партийын историйжым изучатлыман. Илышыште мо улмым, чувствым, шонымашым передаватлен, ончыктен моштышлан калыкын творчествыжым тунемман.

И. Рожкин.

67

ВКП(б) XVIII с'ездын материалжым тунемше-шамычлан
СЛОВАРЬ

АНАЛОГИЯ— (греческий мут — analogia — предмет-шамычын икгай улмышт; предмет нерген шонымо годым правильный умозаключенийым ыштымаш)—предмет-шамычын але явлений-шамычын существенный признакышт икгай улмым ончыкта. Понятий-шамыч але предмет-шамыч икгай улыт гын, тунам тиде мутым использоватлат. Аналогичный — значит икгай, сходный, соответственный.

АНТАГОНИЗМ — (греческий мут—antagonisma--спор, ўчашымаш) — противоположный вий шамычын кредалмаш. Примерлан капиталистический производствым налына. Тушто тўҥ противоречий — общественный производство ден капиталистический присвоений кокласе противоречий. Тиде противоречий шкенжым пролетариат ден буржуазий кокласе кредалмаште раш ончыкта. Антагонистический класс-шамыч—значит икте-весыж дене келшыдыме, миритлыдыме, иктевесыжлан враждебный, икте-весыж дене непримиримо кредалше класс-шамыч. Рабовладельческий обществыште рабовладелец ден кул-шамыч; феодализмыште—помещик-шамыч ден крестьянство; капитализм годым—пролетариат ден буржуазий.

Мемнан обществыште, социалистический обществыште гына антагонистический, враждебный класс-шамычым ликвидироватлыме, „а советский обществым составлятлыше пашазе-шамыч, кресавьык-шамыч ден интеллигенций дружественный сотрудничество начален илат да пашам ыштат" (Сталин).

ВАЛЮТА—(латинский мут—valet—акым ончыкта; итальянский мут—valuta—монета, кагаз окса)—кеч могай элын привинатлыме денежный системыже; мутлан, доллар, франк, тенге да тулеч молат. Адак иностранный кредитный билет-шамычым, монета-шамычымат тыгак валюта маныт.

ДЕМПИНГ — (английский мут—dumping—шулдо акан экспорт)—иностранный рынкыште конкурент-шамычым вытеснятлашлан да внутренний рынкыште монопольный акым обеспечитлашлан лийын таварым вёс эллаште эл кӧргысӧ ужалыме ак деч шулдо ак дене ужалымаш. Капиталист-шамыч конкуренцийыште сеҥымаш верч внешний рынкыште южгынам таварын себестоимостьшо дечат шулдо ак дене ужалат.

ДЕПРЕССИЯ—(латинский мут—depressio—угнетатлаш, унижатлаш)—капиталистический эллаште кризис эртымек лийше фаза. Тиде жапыште производство моткоч ўлнӧ, промышленностьышто чыла паша шогалеш, таварлан спрос уке, тавар ак изи, безработица да молат. Капиталистический эл-шамычлан нине ийла депрессий ийла ылыч. Мемнан элыште депрессий лийын огыл. Советский Союзлан „нине ийла тудын кушмыжо да пеледмыже ийла ылыч" (Сталин).

ДОПОТОПНЫЙ—(русский мут—до потопа—потоп деч ончыч)—потоп деч ончычсо. Религийын йомакше почеш, пуйто ожно мланде ўмбалне потоп лийын. Потоп лийме нерген тиде шояк шемер-шамычым лўдыкташлан, нуным угнетенийыште кучашлан шонен лукмо. Но допотопный манме мутын значенийже кызыт йӧршеш весе. Допотопный—значит моткоч тошто, пеш почеш кодшо, акрет годсо. Октябрьский социалистический революций марте крестьянский озалык-шамыч тошто ўзгар дене, акрет годсо ўзгар дене пашам ыштеныт, нимогай техника лийын огыл. Мемнан дене социалистический ял озалыкыште у, современный техника дене паша ыштатлет.

ЖИТНИЦА —(украинский мут—жито—шурно, кинде)—шурно шочмо вер, шурным шуко шочыктышо вер.

ИНТЕРВЕНЦИЯ—(латинский мут—inter—кокла, коклаce; ventio—толмаш, пурымаш—interventio-коклаш пурымаш)—иктаж могай государствын внутренний пашашкыже, революционный движенийым темдалашлан, але тиде государствым руалтен налашлан, вес государствын вооруженный вмешательствожо. Примерлан, 1918—20 ийлаште империалистический государство-шамыч —Англия, Франция, Япония да молат самырык Советский Союзым пытарашлан, революционный пожарым йӧрташлан Советский Союзыш интервенцийым организоватленыт. Фашистский Германия ден Италия тиде ийлаште Испанийыш керылтыныт. Пытартыш жапыште Италия Албанийыш интервенцийым организоватлен, тудым руалтен налын. Германия Клайпедым присоединитлен, Румынийын экономикыжым шкенжын захватнический цельжылан подчинитлен.

КОЛОНИЯ — (латинский мут—colonia — поселений, иктаж могай у вер, кушто илаш гына тўҥалыныт)—ожно тиде мутын значенийже тыгай ыле: римский империйын сеҥен налме мланде кусныжо ен-шамычын основатлыме ялышт але олашт. Но капитализм эпохышто тиде мут иктаж могай империалистический государствын руалтен налме, угнетатлыме, эксплоатироватлыме, почеш кодшо да слабый элым але областьым означатла.

Йошкар-Ола пожарный команда пеленсе драматический кружок Первый Май пайремлан виян ямдылалтеш. Снимкыште: драматический кружокын членже-шамыч. Фото. М. Чуршуковын.

САЙ КАЧЕСТВАН ЛЬНОВОЛОКНАМ НАЛШАШ ВЕРЧ

Яндыбаев Николай Семенович „У кече" колхозышто (Лаж'ял ял совет, Шервур район) активный комсомолец улеш. Тудо комсомольский организаций ден колхоз правленийын пумо пашаштым честно шуктен шога.

Колхоз правлений тудлан кўкшӧ лектышан йытын верч кучедалше звенам вуйлаташ доверитлен. Тудо звенаште пашам сай ышта. Яндыбаев йолташ шкенжын звенаже ден тений ик гектар гыч 7 центнер сай качестван льноволокнам да 9 центнер йытын нӧшмым налаш задачым шынден. Тиде задачым нуно тўрыс шуктат. Нунылан участкым—2 гектар мландым ойырен пуымо. Тиде участкым сайын удобритлаш 15 центнер ломыжым, 3 центнер кайык терысым да кўлеш наре минеральный удобренийым ямдылыме. Урлыкаш семенам всхожесть шот дене проверитлыме. Всхожесть сай. Ик манаш звена шке задачыжым тўрыс шукта.

Тылеч посна Яндыбаев йолташ агрокружокым вуйлата, тушко 180 колхозник охватитлыме. Колхозник-шамыч агрокружокыш кугу желаний ден коштыт. Чылаже 7 занятийым эртарыме. „У кече" колхоз шошо агалан ямде.

Иг. Рожкин.

„18-ше ий" пьеса колхоз сценаште

Сталин лўмеш колхозышто (Пектубаево район) комсомолец-шамыч шке вийышт дене тиде кечыште драматург Николаевын „18-ше ий" пьесым шындышт. Постановкым калык куанен ончыш. М. Иванов.

Первый Майлан ямдылалтыт

Кузнецовский неполный средний школа (У-Тор'ял район) май пайремлан виян ямдылалтеш. Пайрем эртарашлан планым ыштыме. Кызыт план почеш „Любовь яровая" постановкым, турӧ у муро-шамычым да физкультурный номера-шамычым ямдылат. Адак посна тунемше-шамыч почеламут ден муро-шамычым ямдылат.

П. Н. Веденькин.

* * *

Иркинский клубышто (Звенигово район) кружок-шамыч май пайремлан сайын ямдылалтыт. Драматический кружок „Пограничник-шамыч" пьесым, хоровой кружок „Партизанская", „Москва майская", „Сталин тукым улына", „Коннармейская" да тулеч моло муро-шамычымат ямдылат. Лозунг-шамычым возен ямдылыме. Н. Данилов.

КАПИТАЛИСТИЧЕСКИЙ ЭЛЛАШТЕ

Мобилизоватлыме китаец-шамычын антияпонский восстанийышт

Чунцин. 6 апрельыште Хуайюаньыште (Аньхуэй провинцийын северный ужашыштыже) японский командованийын мобилизоватлыме китаец-шамычын отряд восстанийым тарватен. Китайский солдат-шамыч японский советник ден инструктор-шамычым пуштеден пытареныт да китайский войскан шогымо верышкыже миеныт.

ПАРТИЗАНКЫН КОЛЫМЫЖО

Чунцин. Шукерте огыл гына пале лийме почеш, Хунань провинцийын северный ужашыштыже улшо партизанский отрядын командирже 18 ияш ўдыр Янь Хуэй-лань 19 мартыште йўдым Иочжоу лишнысе японский казармылашке налетым ыштыме годым колен.

Мир верч кучедалмаште СССР-ын рольжо нерген турецкий газетын возымыжо

Анкара. „Улус" газета мир верч кучедалмаште СССР-ын рольжылан посвятитлыме статьям пуртен.

Газетын ойлымыжо почеш, Мюнхенын да туддеч вара лийше событий-шамычын опытышт проверитлыме: СССР коллективный безопасность политикым настаиватлымыже дене прав лийын. Английын кызыт пуэдыме гарантийже тиде пашаште Советский Союзын участвоватлымыже годым гына эффективный лийын кертеш.

„Мирым утарен кертше единственный средство, воза газета, — тиде мирым йӧратыше эл-шамычын сотрудничествышт. Нине эл-шамыч коклаште идеологический разногласий лийын кертеш, но мир нерген тыршымаш чыла посторонний соображенийым шенгаке шўкалеш".

Китайыште японец-шамычын йомдарымышт

Апрельын первый пел тылзыштыже Китайысе чыла фронтлаште 323 кредалмаш лийын. Нине кредалмашеш японец - шамычын 22.199 енышт колен. Мыняр ен сусыргымым пален налме огыл. Китаец-шамыч шуко военный снаряженийым да боеприпасым руалтен налыныт. Кредалмашеш китаец-шамыч икмыняр японский танк ден броневикым, тугак 8 японский судам пытареныт.

Отв. редактор—
К. А. ЛЕНСКИЙ.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комната № 70, телефон № 90.
Упол. Главлита Мар. АССР А—351. г. Йошкар-Ола, 1 типография Маргосиздата.